

KS. SKRZYDLEWSKI-WATTA LUCJAN REMIGIUSZ (1859-1932)



Urodził się 1 października 1859 roku w rodzinnym majątku Ocieszyn w powiecie obornickim, w ziemiańskiej rodzinie Antoniego Watta-Skrzydlewskiego herbu Samson i Zofii z Mukułowskich. Uczył się w gimnazjach w Poznaniu, Rogoźnie i Gdańsku, gdzie w 1881 roku zdał maturę. Następnie odbywał studia prawnicze na uniwersytecie w Berlinie, Lipsku i Getyndze, gdzie 2 czerwca 1885 roku uzyskał doktorat z prawa. Następnie studiował teologię w Würzburgu (1885-1888) oraz odbył studia seminaryjne (practicum) w Gnieźnie. Święcenia kapłańskie przyjął w roku 1889. Na pierwszą placówkę duszpasterską skierowany został do parafii św. Marii Magdaleny w Poznaniu jako mansjonnarz i nauczyciel religii w gimnazjum Bergera. Sprawował też nadzór nad nauką religii w poznańskich płatnych szkołach miejskich. Podczas pobytu na wikariacie w Poznaniu wygłaszał odczyty na zebraniach Katolickich Towarzystw Robotników i działał w Towarzystwie Czytelni Ludowych. W roku 1892 ogłosił na łamach „Kuriera Poznańskiego” artykuł *W obronie ideałów przez naród ukochanych* – stanowiący podsumowanie krytycznych, konserwatywnych głosów prasy poznańskiej w związku z wystawieniem przez miejscowy Teatr Polski skandalizującej sztuki Władysława Rabskiego *Asceta*.

Od roku 1894 był proboszczem w Glesnie, na trudnej narodowościowo placówce w ówczesnym powiecie wyrzyskim. 23 maja 1895 roku założył w Wyrzysku kółko rolniczo-przemysłowe i został obrany prezesem. Tematyka comiesięcznych zebrań obejmowała zagadnienia zawodowe i techniczne, zimą organizowano przedstawienia amatorskie. W roku 1897 zorganizował pierwszą w powiecie wystawę płodów rolnych, która wzbudziła duże zainteresowanie. Wystawiono okazy zbóż, roślin pastewnych, wyroby przemysłu rękodzielniczego i domowego, pszczelarstwa i sadownictwa. Podczas pobytu w Glesnie była obrona systematycznie usuwanego z nauki religii języka polskiego. Na zebraniu wiernych parafii gleskiej, które odbyło się 17 grudnia 1899 roku z inicjatywy parafian w Gleszczewku, radzono nad sposobami obrony, przyjmując w uchwalanej rezolucji dwie drogi działania: legalny protest i samopomoc. W tej sprawie zwołał w Nakle 7 stycznia 1900 roku wiec dla powiatu wyrzyskiego, w którym uczestniczyło 300 osób. Wygłosił wówczas wykład „W sprawie obrony wiary i mowy dzieci naszych”, opublikowany także na łamach „Kuriera Poznańskiego”. Obok legalnych protestów, jako środek zaradczy i obronny, zalecał samopomoc, m.in. poprzez „nauczanie w domach z elementarzy polskich”, apelował przy tym o założenie spółki wydawniczej specjalizującej się w wydawaniu elementarzy dla ludności polskiej w zaborze pruskim. Wskazywał, że środkiem obrony jest kształcąca przynależność do stowarzyszeń kościelnych i świeckich. Szczególnie żywo interesował się działalnością i wskazywał na potrzebę tworzenia katolickich i polskich Towarzystw Robotniczych, postulując, aby tam, gdzie nie ma innych możliwości, tworzone wspólne organizacje dla kilku parafii.

Podczas pobytu w Glesnie prowadził biblioteczkę Towarzystwa Czytelni Ludowej i założył w Wyrzysku (1901) Bank Ludowy i został prezesem jego Rady Nadzorczej. Ważnym obszarem narodowych działań był jego udział w polskich akcjach wyborczych podczas wyborów do sejmu pruskiego (1898, 1903, 1908, 1913) i parlamentu Rzeszy (1898, 1903, 1907, 1912). W sierpniu 1893 roku został dokooptowany do Komitetu wyborczego miasta Poznania. Początek jego działań w tym zakresie nie był zbyt fortunny miał bowiem miejsce w czasie, gdy Poznań stał się widownią zaciętej walki między ugrupowaniami tzw. „ludowców” i „lojalistów”. Obecny był, jako członek prezydium, na walnym zebraniu wyborców miasta Poznania 27 lipca 1893 roku, którego celem było wybranie nowego komitetu wyborczego. Zebranie miało niezwykle burzliwy przebieg, doszło do wypadków, które na łamach „Dziennika Poznańskiego” określono mianem „hańby dla miasta Poznania”. Został tam znieważony słownie i fizycznie w sytuacji, gdy po rozwiązaniu zebrania próbował uspokoić grupę gorącogłowych „ludowych” delegatów. Z tego zapewne powodu w następnych latach, wielokrotnie i przy różnych okazjach, podkreślał potrzebę tolerancji dla odmiennych zapatrywań politycznych.

Był sekretarzem komitetu wyborczego powiatu wyrzyskiego, a po przejściu na parafię do Ponieca (1902, dekanat krobski) został członkiem polskiego komitetu wyborczego na powiat gostyński. Bez powodzenia kandydował dwukrotnie do sejmu pruskiego; w roku 1898 z okręgu wyrzysko-bydgoskiego, a w 1903 roku z okręgu Leszno-Wschowa-Rawicz-Gostyń. Na zebraniach przedwyborczych mówił o aktualnych problemach ludności polskiej w zaborze pruskim, związanych z narastającą falą germanizacji np. w Nakle (1897) i Łobżenicy (1900) o „upośledzeniu języka polskiego w szkole”, w Gostyniu (1904) o komisji kolonizacyjnej i noweli ustawy osadniczej oraz o sposobach przewycięzania stwarzanych przez pruską administrację ograniczeń, w Poniecu (1908) wezwał Polaków do „wiernego trzymania się razem” wskazując, że jest to „obowiązek narodowy i gospodarczy”. Chciał widzieć w polskich komitetach wyborczych, w okresach wolnych od prowadzenia agitacji wyborczej, koordynatora polskich działań społecznych i narodowych na szczeblu powiatu. W okresie strajków szkolnych stanął przed sądem w Lesznie (13 marca 1907 roku) oskarżony na podstawie § 110 kodeksu karnego o rzekome podburzanie do nieposłuszeństwa przeciw władzy państwowej, co miało związek ze strajkiem szkolnym. Sąd go jednakże uniewinnił. Drugą sprawą sądową, która odbiła się głośnym echem był proces, który wytoczył burmistrzowi Ponieca w odpowiedzi na jego zarzuty o popieranie i agitację polską. Burmistrz ogłosił odwołanie na łamach „Punitzer Rundschau” a on wycofał skargę (1913).

Podczas pobytu w Poniecu aktywnie uczestniczył w polskich działaniach spółdzielczo-ekonomicznych. Był prezesem rady nadzorczej Banku Ludowego w Poniecu, a w roku 1907 został wybrany na czas nieograniczony dyrektorem zarządu. Był inicjatorem powołania (2 czerwca 1905 roku) i długoletnim członkiem zarządu „Rolnika” w Poniecu. Propagował zakładanie „Rolników” – spółdzielni zaopatrzenia i zbytu, m.in. na zebraniach kółek rolniczych, wskazując na płynące stąd korzyści ekonomiczne i narodowe. Za jego sprawą powstał m.in. „Rolnik” w Gostyniu. W roku 1907 wszedł w skład komisji zajmującej się polskimi spółkami zaopatrzenia i zbytu „Rolnik” w ramach patronatu. W Poniecu zasiadał w zarządzie Towarzystwa Przemysłowego, patronował miejscowemu Katolickiemu Towarzystwu Robotników Polskich, uczestniczył w organizowanych w Poznaniu zjazdach patronów tej organizacji. Wspierał też działalność ponieckiego kółka rolniczego życzliwym zainteresowaniem i wykładami o tematyce ekonomicznej.

Uczestniczył w Sejmikach Spółek Zarobkowych, m.in. w roku 1910 w Poznaniu, gdzie wskazywał, iż w patronacie związku powinny być reprezentowane różne prądy polityczne. Należał też do zarządu powstałej w roku 1911 „Spółki Ziemskiej” w Poznaniu. Ponad lokalne znaczenie miała także jego działalność na rzecz Towarzystw Przemysłowych – na zjeździe okręgowym delegatów Towarzystw Przemysłowych 18 sierpnia 1912 w Pleszewie, z udziałem około 300 osób, w tym kobiet, wygłosił główny referat na temat zatrudnienia kobiet w przemyśle i handlu, który wywołał ożywioną dyskusję i doprowadził do uchwalenia rezolucji, w której wskazywano na konieczność zorganizowania kursów księgowości i korespondencji dla kobiet. Był też czynny na innych polach narodowej aktywności. Od roku 1899 był członkiem Towarzystwa Naukowej Pomocy, należał do „Straży”

i „Sokoła”, był członkiem Wydziału Historyczno-Literackiego Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (ok. 1894 – ok. 1923/24).

Należał też do komitetu funduszu im. arcybiskupa Floriana Stablewskiego, którego celem było zbieranie środków finansowych na naukę języka polskiego przez biedne polskie dzieci. Działał w Związku Kapłanów „Unitas” – był prezesem okręgu gostyńskiego i członkiem zarządu głównego. Wielokrotnie, na łamach prasy, zabierał głos w nurtujących ówczesne społeczeństwo wielkopolskie sprawach. W „Kurierze Poznańskim” ogłosił cykl artykułów (1895/96) zatytułowanych „Przyczynek do wyjaśnienia niektórych zagadnień społecznych”, na łamach „Dziennika Poznańskiego” ogłosił cykl artykułów *O położeniu i środkach dźwignięcia naszego handlu i przemysłu*, wydanych także w formie broszury (1909). W roku 1913, gdy powołano do życia polską Radę Narodową, mającą wobec innych organizacji charakter nadrzędny i zadanie patronowania wszystkim akcjom politycznym, społeczno-gospodarczym oraz kulturalno-oświatowym w zaborze pruskim. Pracował w jej wydziale społeczno-ekonomicznym. Powstanie Rady było w jakiejś mierze spełnieniem wcześniejszych jego postulatów. W okresie narodowego ożywienia, w roku 1917, należał do komitetu obchodów 100-lecia zgonu Tadeusza Kościuszki w Poznaniu. Aktywnie działał w Tajnym Komitecie Obywatelskim w Poniecu, który przekształcił się w miejską Radę Ludową, a on został jej przewodniczącym. Niejako symbolicznym finałem tego okresu działalności było wkroczenie do Ponieca (7 stycznia 1919 roku) oddziałów powstańczych.

W roku 1931 przeszedł na emeryturę, zamieszkał w Puszczykówku, gdzie zmarł 28 listopada 1932 roku. Pochowany został w grobowcu rodzinnym na cmentarzu w Ocieszynie.

B. Wojcieszak, *Skrzydlewski-Watta Lucjan Remigiusz (1859-1932)*, [w:] *Księża społecznicy w Wielkopolsce. Słownik biograficzny*, t. III (P-S), Gniezno 2009, s. 187-191; B. Wojcieszak, *Skrzydlewski-Watta Lucjan Remigiusz (1859-1932)*, [w:] *Powstańcy wielkopolscy... Biogramy uczestników powstania wielkopolskiego 1918/1919*, T. XIII., Poznań 2016, s. 159-164.